

Medeltiden och arkeologin. Festskrift til Erik Cinthio. Redaktion: ANDERS ANDRÉN, MARGIT ANGLERT, MATS ANGLERT, ULLA-BRITTA EKSTRAND, LARS ERSGÅRD, HENRIK KLACKENBERG, BARBRO SUNDNÉR & JES WIENBERG. (= Lund Studies in Medieval Archaeology 1). Lund, Lunds universitets historiska museum, 1986. 384 s. Ill.

Den lundensiske professor i middelalderarkæologi siden 1969, Erik Cinthio, fik et festskrift i 1986, da han gik på pension efter 40 års virke ved universitetet, et virke viet til den del af middelalderens historie, der kan dyrkes med udgangspunkt i materielle levn. Selv betragter han nemlig middelalderarkæologien som en gren af historieforskningen med de begrænsninger, muligheder og udfordringer, det giver. Faget befinder sig mellem på den ene side den traditionelle, overvejende forhistoriske arkæologi, hvor materialenanalysen ikke distraheres af samtidige beretninger, og hvis tekniske metoder man må anvende, og på den anden side den nyere tids historie, hvor skriftlige kilder på mange områder trænger de materielle levn i baggrunden. Erik Cintios synspunkter, som er opsummeret i 1984 i artiklen *Vad betyder medeltiden för arkeologien?* (Turun maakuntamuseo. Rapportteja/Åbo landskapmuseum. Rapporter 6), kan udledes af den bibliografi over hans omfattende forfatterskab, der ledsager festskriftet, og trænger også igennem i flertallet af dets 26 artikler.

Emnerne for omkring halvdelen af artiklerne er hentet inden for det middelalderlige Danmarks grænser. Kun Henrik Jacobsens eksempler på statistik over middelalderlige bygningselementer i danske kirker er bestemt af de moderne rigsgrænser. Artiklerne er samlet om fire temaer: Landsbyen, kirken, borgen og købstaden. Inden for dem finder man alle variationer i udgangspunktet. Der er analysen af en enkelt genstandstype (Rune Ekre, affald fra udmøntning af hulpenninge i Gamla Lödöse) eller et bygningselement (Barbro Sundnér, datering af nordskånske kirker ud fra byggematerialer). Der er undersøgelsen af et monument (Margareta Weidhagen-Hallerdt, Helsingborgs Sankt Clemens, en stenkirke fra anden halvdel af 1000-årene) eller en lokalitet (Aina Mandahl, landsbyer nær Malmö). At et sådant udgangspunkt kan give bredere udblik demonstreres af Leif Stenholm (landsbyundersøgelser ved Lund) og Lars Ersgård (et voldanlæg set i relation til Skånes tidlige handelspladser). Videre er der en monumentgruppes fulde udbredelse i et landskab (Mats Anglert, skånske kapeller, dvs. kirkebygninger uden for det middelalderlige sognesystem). Uden for skemaet falder Egon Thuns artikel om brød, som fører til overvejelser over produktiviteten i det middelalderlige landbrug med udblik til vandmøller.

Det er karakteristisk, at Erik Cinthios elever ikke alene er bevidste om behovet for at se det historiske perspektiv i de arkæologiske resultater, men også har hentet inspiration i kulturgeografien. Et eksempel på anvendelse af dens metode er Lars Redins undersøgelse af kolonisationstakten i to herreder i Halland, hvor han med korologien som våben trænger ind på et af Danmarkshistoriens klassiske problemer, Hallandslisten i kong Valdemars jordebog.

Festskriftet illustrerer udmærket kernen i middelalderarkæologien, at en del middelalderlige processer og tilstande kan belyses, når man kombinerer de materielle levn med skriftlige kilder – og omvendt. Den skriftkilddeforsker, der når det gælder middelalderen er vant til at arbejde med en stabil kildebestand, kan måske skræmmes af, at arkæologernes materiale kan forøges næsten vilkårligt, både ved selvvalgte, målrettede udgravninger og ved de undersøgelser, som

foretages i medfør af den antikvariske lovgivning. Den er i øvrigt m.h.t. nødgravninger stærkere og giver derfor større afkast øst for Øresund end i Danmark. Arkæologerne må tage stilling til, hvordan de skal nyttiggøre fx. det materiale, der vælder op af jorden fra de lovbundne bygravninger. Artiklerne tjener generelt til at gøre arkæologisk tilvejebragte kilder tilgængelige for en videre kreds. Mere principielt behandles problemet af Anders Andrén, der med udgangspunkt i Lund diskuterer den fortidige baggrund for de aflejringer, der giver os materialet i hænde.

Medeltiden och arkeologin bekræfter, at den mest iøjnespringende af arkæologens aktiviteter, nemlig udgravningen, er et middel til at nå resultater af videre rækkevidde for den historiske forskning.

Ingrid Nielsen

HANS-JØRGEN FREDERIKSEN og LISE GOTFREDSEN: Troens billeder. Romansk kunst i Danmark. Herning, Systime, 1987. 376 s. Ill. 190 kr.

Bogen om »Troens billeder« indledes med et citat fra Umberto Ecos middelalderroman »Rosens navn«, hvor den unge novice Adso betragter et bogmaleri af en løve. »Således forekom det billede mig både at skildre Fjenden og Kristus, vor Herre, og jeg vidste ikke, med hvilken symbolsk nøgle, jeg skulle læse det, og jeg rystede over hele kroppen af frygt«.

Det kunne utvivlsomt være vanskeligt for en middelaldermunk at tolke billedernes tegn, men endnu sværere er det selvsagt for et moderne menneske at fatte meningen med maleri og skulptur fra den ældre middelalder. Nu har de to kunsthistorikere fra Århus, Lise Gotfredsen og Hans-Jørgen Frederiksen, sat sig for at give en hjælpende hånd. De tolker ikke alene billederne i romansk kunst ud fra et ikonografisk synspunkt, men arbejder også ikonologisk med overvejelser om de forestillinger og følelser, der bestemte motivernes udformning og placering.

Bogen er opdelt i tre hovedafsnit, hvor det første skitserer den historiske baggrund og forklarer principper og tankegange, der ligger bag kirkens brug af billeder og symboler. Andet afsnit gennemgår de bibelske motiver fra skabelse til dommedag, mens tredje afsnit, under overskriften »Den kæmpende Kirke«, er lidt af en blandet landhandel med emner, der spænder fra Sigurd Fafnersbane over rytterfriser, helgener og engle til døbefontenes motivverden. Bogens mange kapitler kan læses i sammenhæng, men har desuden karakter af indsigtfulde specialartikler om enkelte emner. Hertil kommer nogle leksikalske afsnit, hvor især oversigten over oldkristne og middelalderlige teologiske skribenter er nyttig. Årstalsliste, kirkeregister og en udførlig, sagligt ordnet litteraturfortegnelse slutter bogen. Den er illustreret med ni farveplancher, talrige sort-hvide fotografier og ikke mindst med stregtegninger, hvoraf hovedparten er nytegnede af Kirsten Nørgaard Pedersen.

»Troens billeder« er en meget spændende og inspirerende bog. Som dens største kvaliteter må fremhæves, at forfatterne hele tiden ser helheden i udsmykningerne og tolker det enkelte motiv i en kirkes malerier eller skulptur som led i en større sammenhæng. Det medfører ofte nye og overbevisende tolkninger. Væsentligt er det også, at forfatterne tager hensyn til de indskrifter, som er en del